

آنچه در این ستون می‌خوانید، دیدگاه‌های رسانه‌های خارجی است که صرفاً جهت اطلاع‌رسانی منتشر می‌شود و این دیدگاه‌ها موضع روزنامه «هم‌میهن» نیست.

RS

اعتراض به بایدن در حمله به یمن

اعضای کنگره از هر دو حزب دموکرات و جمهوریخواه، دولت بایدن را به‌خاطر در اختیار نداشتن تایید کنگره قبل از حملات نظامی علیه اهداف حوثی‌ها در یمن مورد انتقاد قرار داده‌اند. براساس گزارش‌ها، ایالات متحده و انگلیس پنجشنبه‌شب این حملات را از طریق کشتی‌ها، جت‌های جنگنده و یک زیردریایی آغاز کردند. براساس گزارش‌ها، موشک‌های تاماهاوک به پایتخت صنعا و استان‌های سعده، حدیده، تعز و ضمار اصابت کرد. رو کنا، سناتور دموکرات ایالت کالیفرنیا، در حساب کاربری شبکه ایکس نوشت: «رئیس‌جمهور باید قبل از حمله به حوثی‌ها در یمن و درگیر کردن ما در یک درگیری دیگر در خاورمیانه از کنگره اجازه می‌گرفت. این اصل یک قانون اساسی است. من از آن دفاع خواهم کرد، صرف‌نظر از اینکه یک دموکرات یا جمهوریخواه در کاخ سفید باشد.» خبرها حاکی از آن است که تنها نیم ساعت قبل از اجرای حملات علیه حوثی‌ها، کاخ سفید به رهبران حزب دموکرات و جمهوریخواه در کنگره و سنا اطلاع داده است. توماس ماسی، نماینده جمهوریخواه ایالت کنتاکی، گفت: «تنها کنگره قدرت اعلام جنگ را دارد. من باید در اینجا از رو کنا برای پایبندی به اصول خود قدرانی کنم، زیرا تعداد کمی از نمایندگان حاضرند در زمانی که حزب‌شان در کاخ سفید است، چنین موضعی را بیان کنند.» چند تن از دموکرات‌های مترقی پس از شنیدن اخبار اعتراضات ابراز نارضاحتی کردند. رشیده طلیب، نماینده دموکرات میسیگان، گفت: «رئیس‌جمهوری با انجام حملات هوایی در یمن بدون تایید کنگره، ماده یک قانون اساسی را نقض کرده است. مردم آمریکا از جنگ بی‌پایان خسته شده‌اند.» کوری بوش، نماینده دموکرات و وال هویل، مارک پوکان و پرامیلا جایپال تا ساعت ۹ شب به‌طور مشابه چنین اعتراضاتی را مطرح کردند. از کمپ جمهوریخواهان، سناتور مایک لی، که اغلب در مسائل مربوط به تقابل‌های نظامی در راهروهای کنگره مواضعش را بیان کرده نیز موضعی شبیه به کانا اتخاذ کرده است. او گفت: «قانون اساسی صرف‌نظر از وابستگی حزبی، اهمیت دارد.» آنا پاتولینا لونا، نماینده جمهوریخواه فلوریدا، در پستی نوشت: «قانون اساسی کاملاً واضح است، فقط کنگره قدرت اعلام جنگ را دارد. پرزیدنت بایدن باید به کنگره بیاید و از ما بخواهد که مجوز این اقدام جنگی را صادر کنیم.» بایدن در بیانیه‌ای اعلام کرد، این حملات در پاسخ به سه ماه حمله حوثی‌ها به کشتی‌های تجاری در دریای سرخ بوده است. ناوهای جنگی آمریکا و بریتانیا اکثر پهپادها و موشک‌های حوثی‌ها را خنثی کرده‌اند و بنابر گزارش‌ها در مقاطعی نیز هدف چنین حملاتی قرار گرفته‌اند، هرچند که ایالات متحده خسارت یا جراحاتی ندیده است و در هیچ‌یک از موارد تلفات جانی گزارش نشده است. ایالات متحده با غرق کردن سه قایق حوثی‌ها و کشتن ۱۰ جنگجوی یمنی در پایان دسامبر یک تلاش برای ربایش کشتی را تلافی کرد. بایدن گفت: «این حملات پرسنل آمریکایی، دریانوردان غیرنظامی و شرکای ما را به خطر انداخته، تجارت را به خطر انداخته و آزادی دریانوردی را به خطر انداخته است. من در انجام اقدامات بیشتر برای حفاظت از مردم و جریان آزاد تجارت بین‌المللی در صورت لزوم تردید نخواهم کرد.» حوثی‌ها گفته‌اند تا زمانی که جنایات در غزه متوقف نشود و غذا، دارو و سوخت به جمعیت تحت محاصره‌اش برسد، به حملات خود ادامه خواهند داد. دولت بایدن که از آتش‌بس در غزه حمایت نکرده است، گفت، اگر حوثی‌ها عقب نکشند، به شدت پاسخ خواهد داد. پس از زگیار شدید پهپادها و موشک‌ها در روز سه‌شنبه، دولت آمریکا این حرکت را انجام داد. بسیاری از تحلیلگران نگران تشدید تنش هستند؛ چیزی که دولت بایدن گفت که آن را نمی‌خواهد. ترتیبا پارسی از مؤسسه کوئینسی، در شبکه ایکس با اشاره به وضعیت غیرنظامی یمن گفت: «اگر هدف متوقف کردن حملات حوثی‌ها بدون تشدید اوضاع به سمت یک جنگ کامل است، بمباران آنها در گذشته کاملاً ناکارآمد بوده است. کافی است از سعودی‌ها بپرسید. در جنگ عربستان با حوثی‌ها، آنها به‌رغم بمباران‌های معمول موشکی عربستان سعودی، به پیروزی‌های بزرگی دست یافتند. علاوه بر این، بمباران آنها به احتمال زیاد باعث تشدید تنش می‌شود، به این معنی که نه‌تنها حملات متوقف نمی‌شوند، بلکه جنگ گسترده‌تری که بایدن به دنبال جلوگیری از آن است، احتمالاً به‌واقعیت تبدیل خواهد شد.»

محاكمه اسرائیل

تحلیل حقوقی رسیدگی به شکایت آفریقای جنوبی از اسرائیل

احمد ترابی

استاد حقوق بین‌الملل

محاكمه نمی‌شود. برای شروع به رسیدگی ICC روش‌هایی پیش‌بینی شده‌اند که به‌طور اختصار عبارتند از:

درخواست دولت‌های عضو ICC

به این معنی که هر یک از دولت‌های عضو دیوان می‌توانند نظر دادستان را نسبت به یک «وضعیت» ارتکاب جرم در کشوری دیگر جلب کنند. در این حالت دادستان تحقیقات مقدماتی را آغاز خواهد کرد و نتیجه را به دولت یا دولت‌هایی که درخواست بررسی کرده‌اند اطلاع می‌دهد.

اختیار دادستانی

براساس ماده ۱۵ اساسنامه ICC، دادستانی می‌تواند رأساً «براساس اطلاعاتی که در مورد جرائم مشمول صلاحیت دیوان به‌دست می‌آورد تحقیقات را آغاز کند.» بر این اساس دادستان می‌تواند با جمع‌آوری اطلاعات و سایر مستندات از طریق دولت‌ها، سازمان ملل متحد و ارکان آن و نیز سایر سازمان‌ها و گروه‌های بین‌المللی، منطقه‌ای، غیردولتی و منابع معتبر دیگر به تشخیص خود تحقیقات خود را تکمیل کند.

درخواست شورای امنیت

یکی دیگر از روش‌هایی که براساس آن دادستان، تحقیق اش را در مورد ارتکاب جرائم مندرج در اساسنامه آغاز می‌کند، درخواست شورای امنیت است. در مواردی که شورای امنیت براساس فصل هفتم منشور ملل متحد، وضعیتی را به‌عنوان «تهدید علیه صلح و امنیت بین‌الملل» ارزیابی کند، می‌تواند از دادستان دیوان بخواهد تحقیقات بر روی آن را آغاز کند. مثال بارز این اختیار در قضیه دارفور سودان بود که شورای امنیت با صدور قطعنامه ۱۵۹۳ در سال ۲۰۰۵ از دادستان خواست که به جنایات ارتکابی در سودان رسیدگی کند. همین وضعیت بود که سرانجام به صدور دستور بازداشت سه تن از مسئولان بلندپایه سودان از جمله عمر البشیر، رئیس‌جمهوری این کشور انجامید.

پذیرش موردی صلاحیت ICC توسط دولت غیرعضو

اگر چه بسیاری از دولت‌ها عضویت دادگاه بین‌المللی کیفری را پذیرفته‌اند اما برخی از دولت‌ها نیز با وجود امضای اساسنامه از تصویب آن در مجالس خودشان خودداری کرده‌اند. از جمله آمریکا، اسرائیل، روسیه و سودان به ICC اطلاع داده‌اند که آن‌ها دیگر قصد ندارند به کشورهای عضو تبدیل شوند و به این ترتیب، هیچ تعهد قانونی‌ای ناشی از امضای آنها در اساسنامه وجود ندارد. جمهوری اسلامی ایران هم در ۳۱ دسامبر ۲۰۰۲ میلادی اساسنامه دیوان بین‌المللی کیفری را امضا کرده، اما هنوز تصویب آن را در دستور کار مجلس قرار نداده است.

اعمال صلاحیت ICC نسبت به کشورهای غیرعضو از جنبه‌های مختلف قابل بررسی است و مشمول تئوری‌های مختلف اعمال صلاحیت قضایی است اما ممکن است دولتی عضو دادگاه کیفری بین‌المللی نباشد اما براساس بند ۱۲ ماده ۱۲ اساسنامه هم به‌صورت موردی صلاحیت ICC را در قضیه‌ای خاص بپذیرد، چنانکه در قضیه اوکراین، این کشور اگر چه عضو اساسنامه نمی‌باشد اما با این حال تاکنون دوبار اقدام به صدور اعلامیه پذیرش موردی صلاحیت دیوان کیفری بین‌المللی کرده است که حاصل این امر صدور حکم جلب ولادیمیر پوتین، رئیس‌جمهوری روسیه و خانم ماریا بلووا Maria Belova، رئیس بخش حقوق کودکان دفتر ریاست‌جمهوری روسیه به اتهام ارتکاب جنایت جنگی در اوکراین و همچنین اخراج و انتقال غیرقانونی جمعیت (کودکان) از مناطق اشغال‌شده اوکراین به روسیه بوده است.

اما در قضیه جنگ غزه اعمال صلاحیت و شروع تحقیقات به دلیل تقاضای کشورهای عضو معاهده ژم از دادستانی ICC صورت گرفته است؛ به این ترتیب که در ۱۷ نوامبر سال ۲۰۲۳ کریم آ.

خان کی. سی Karim A. A. Khan KC که از سال ۲۰۲۱ به سمت دادستان دادگاه بین‌المللی کیفری منصوب شده است، در بیانیه‌ای اعلام کرد، به درخواست پنج کشور آفریقای جنوبی، بنگلادش، بولیوی، مجمع‌الجزایر کومور Comoros Islands و جیبوتی، و از آن جایی که طبق اساسنامه ژم مرجع و مبنای تشکیل و نحوه کار دادگاه بین‌المللی کیفری می‌باشد، یک دولت عضو می‌تواند وضعیتی را به دادستان ارجاع دهد که در آن یک یا چند جنایت موضوع صلاحیت دادگاه ارتکاب یافته باشد و از دادستان بخواهد که در مورد وضعیت و شرایط ارتکاب آن جرائم تحقیق و بررسی کند و از آن جایی که تعیین اینکه آیا یک یا چند شخص خاص باید به ارتکاب چنین جرمی متهم شوند، در صلاحیت ICC است، لذا دادستان ICC تحقیقات خودش را در سه منطقه غزه، کرانه باختری و بیت‌المقدس شرقی و نسبت به جرائم ارتکابی از سال ۲۰۱۴ آغاز می‌کند. بنابراین ملاحظه می‌شود که اکنون اعلام صلاحیت ICC برای انجام تحقیقات قضایی نسبت به جرائم ارتکابی توسط اسرائیل بر مبنای شکایتی است که ۵ کشور مذکور تقدیم ICC نموده‌اند.

شکایت از اسرائیل به اتهام ارتکاب نسل‌کشی به دیوان بین‌المللی دادگستری

اما شکایت حاضر آفریقای جنوبی با عنوان نسل‌کشی به دیوان بین‌المللی دادگستری ICJ و نه دادگاه کیفری بین‌المللی ICC تقدیم شده است و بنابراین لازم است با بررسی شرایط تشکیل دیوان بین‌المللی دادگستری معلوم شود که مبنای صلاحیت ICJ در این دعوی چگونه احراز می‌شود.

تشکیل دیوان بین‌المللی دادگستری

دیوان بین‌المللی دادگستری ICJ برخلاف دادگاه کیفری بین‌المللی ICC که حاصل معاهده منعقد در ژم بود، حاصل منشور سازمان ملل متحد است و به موجب ماده ۹۲ منشور نهاد قضایی رسمی سازمان ملل متحد بوده و اساسنامه آن منضم به منشور ملل متحد می‌باشد. براساس ماده ۹۳ منشور، تمام اعضای ملل متحد به خودی خود قبول‌کنندگان اساسنامه دادگاه بین‌المللی دادگستری هستند. همان ماده در بند دوم تصریح دارد، کشورهای غیرعضو ملل متحد نیز می‌توانند با قبول شرایطی که در هر مورد بر حسب توصیه شورای امنیت توسط مجمع عمومی معین می‌گردد، اساسنامه دادگاه بین‌المللی دادگستری را قبول نمایند. این رکن قضایی سازمان ملل متحد در ژوئن ۱۹۴۵ تشکیل و در ماه آوریل ۱۹۴۶ رسماً آغاز به کار نمود. ICJ در سطح بین‌المللی، مرجع رسیدگی به اختلافات میان کشورها، دیوان بین‌المللی دادگستری است. به‌طور کلی وظیفه دیوان از یک طرف حل و فصل اختلافات بین دولت‌ها براساس حقوق بین‌الملل بوده و از طرف دیگر نظرات مشورتی خویش را در خصوص مسائل حقوقی بنا به درخواست مجمع عمومی و شورای امنیت و سایر ارکان ملل متحد و آژانس‌های تخصصی اعلام می‌نماید. دیوان متشکل از ۱۵ قاضی است که بنا به پیشنهاد گروه‌های ملی دیوان دائمی دآوری از سوی مجمع عمومی و شورای امنیت براساس تقسیم‌بندی جغرافیایی برای مدت ۹ سال انتخاب می‌گردند. قضات مذکور از میان افرادی انتخاب می‌شوند که واجد شرایط تصدی پست‌های قضایی عالی در کشور خویش می‌باشند و یا اینکه شهرت بسزایی در حقوق بین‌الملل دارا هستند.

صلاحیت دیوان دادگستری بین‌المللی

دیوان دارای دو نوع صلاحیت توافقی Contentious Jurisdiction و مشورتی Advisory است. دیوان در رسیدگی‌های توافقی به حل و فصل اختلافات میان دولت‌ها براساس حقوق بین‌الملل می‌پردازد و در عین حال صلاحیت دیوان در رسیدگی به هر دعوی مبتنی بر رضایت کشورهای طرف آن دعوی است و نخستین کاری که دیوان باید در هر دعوی به آن رسیدگی کند، احراز این رضایت است. بنابراین کشورها این حق را دارند که صلاحیت دیوان را به‌طور کلی یا در اختلافات معینی نپذیرند و یا بر عکس، صلاحیت دیوان را در اختلافات معینی بپذیرند. لذا کشورهای طرف دعوی باید در ارجاع موضوع به دیوان، اتفاق نظر داشته باشند و این اتفاق نظر باید طبق قرارداد خاصی به دیوان عرضه شود. گاهی نیز کشورها در حین انعقاد قرارداد یا عهدنامه‌ای، شرط ارجاع اختلافات احتمالی به دیوان را می‌گنجانند و به این ترتیب صلاحیت دیوان را برای حل اختلافات احتمالی آینده به رسمیت می‌شناسند. نوع دیگر صلاحیت دیوان رسیدگی مشورتی است که بنا به درخواست مجمع عمومی و شورای امنیت یا سایر ارکان ملل متحد و آژانس‌های تخصصی در ارتباط با یک سوال حقوقی مبادرت به صدور رأی مشورتی می‌کند که البته این نوع نظریه اساساً